

"Het Plan Schuman-Monnet (1)" in Internationale Spectator (14 mei 1950)

Source: Internationale Spectator. 14.06.1950, n° 12. 's-Gravenhage: Het Nederlandsch Genootschap voor Internationale Zaken.

Copyright: (c) Internationale Spectator

URL: [http://www.cvce.eu/obj/"het_plan_schuman_monnet_1_"_in_internationale_spectator_14_mei_1950-nl-a0691851-fa01-4cd4-a900-f85db4484d1f.html](http://www.cvce.eu/obj/)

Publication date: 18/09/2012

Het plan Schuman-Monnet (1)

De Franse minister van buitenlandse zaken, Maurice Schuman, heeft op 9 Mei j.l- het plan bekendgemaakt om de steenkool- en staalindustrie van Frankrijk en West-Duitsland onder de gezamenlijke leiding van een boven-nationale hoge autoriteit te gaan exploiteren. De deelneming aan deze opzet stond mede open voor andere Westeuropese landen met name voor Groot-Brittannië, België, Nederland, Luxemburg en Italië. Voorbesprekingen hebben er toe geleid, dat allen, met uitzondering van Groot-Brittannië, deze Franse uitnodiging hebben aanvaard, zodat de conferentie erover weldra een aanvang zal nemen. Dit positieve Franse voorstel heeft de West-Europese gemoederen in beweging gebracht vanwege zijn politieke en economische consequenties voor het betreffende gebied, mede in verband met het nog altijd onopgeloste vraagstuk van de Frans-Duitse betrekkingen.

Deze omstandigheden nodigen naast overwegingen van algemene aard tot een bespreking van enkele feitelijke gegevens, die van belang zouden kunnen blijken voor de achtergrond en de verwezelijking van het z.g. plan Schuman, waar Jean Monnet, de commissaris van het Frans „Plan d'équipement et de modernisation", de geestelijke drijfveer van mag worden genoemd.

*

De taak van de voorgestelde hoge autoriteit zou bestaan uit; 1) modernisering van de productie; 2) kwaliteitsverbetering; 3) verzorging van de Franse, Duitse en naburige markten met steenkool en staal onder gelijke voorwaarden; 4) ontwikkeling van een gezamenlijke exportorganisatie; 5) aanpassing van arbeids- en loonverhoudingen voor de in de genoemde industrieën werkzame arbeiders; 6) aanpassing van transporttarieven.

Hiertoe dienen in eerste instantie de toepassing van een productie- en investeringsplan, de instelling van een mechanisme van prijsgelijkschakeling en van een reconversiefonds voor rationalisatie der productie. De instelling van de „hoge autoriteit" zou in niets de eigendomsvorm van de ondernemingen aantasten, rekening houden met de bevoegdheden van de „International Ruhr-Authority" en met de Duitsland opgelegde verplichtingen, zolang deze bestaan.

De hoge autoriteit zal slechts leiding geven aan het geheel van de ondernemingen op het punt van algemene beginselen van exploitatie en gebruik van producten. De dagelijkse leiding behoudt volledige autonomie. De „pooling" betreft uitsluitend de steenkool- en staalproductie, niet de verwerkende industrieën van het Roergebied, Rijnland, Westfalen, het Saargebied, Lotharingen, en het Noord-Franse steenkoolgebied. Verder voorziet ze nog in een scheidsgerecht voor twijfelgevallen. **Richtlijn is de maatstaf van algemene economische welvaart, niet prijsbescherming en verhoging van winsten voor de particuliere economische kartels.**

*

Frankrijk blijft zijn veiligheid bedreigt voelen bij een Duitse eigendom van de Roerindustrie, ook. een genationaliseerde Duitse eigendom. Het wilde controle daarop via de "International Ruhr Authority", met name controle van investeringen.

Nu het duidelijk is, dat een hernieuwde (West)-Duitse emancipatie zich met oog op de algemene politieke toestand in de wereld gaat voltrekken, en daarvan op economische gebied reeds „de stenen spreken", zou controle in directe zin een dode letter worden. Het plan Schuman nu zou in indirecte zin in de vorm van medezeggenschap opnieuw in controle (gezamenlijke) voorzien.

Een van de eerste gevolgen is dan ook geweest, dat de Franse regering stilzwijgend de uiterste datum 15 Mei voor oppositie tegen de, toepassing van wet 75, die de beslissing over de eigendom van de Roerindustrie in West-Duitse handen laat, heeft laten passeren. Daar bovendien voorkoming van een door de Anglo-Amerikanen gevraagde (dekking van dollartekort en mogelijke bijdrage voor West-Europese defensie) verhoging van de Duitse staalproductie, 11,1 miljoen ton per jaar niet te verwachten blijkt, zou Frankrijk

ook in deze kwestie van levensbelang medezeggenschap verwerven.

Schuman's antwoord op de vraag of het productiepeil van de West-Duitse staalindustrie door zijn plan veranderd zal worden, laat hiervoor geen twijfel bestaan.

- Pas pour le moment. Tout dépendra de l'évolution des choses. Il faut se placer du point de vue économique et ne pas oublier la raison des interdictions actuelles. Cette raison ne sera plus la même que dans le passé, ou elle exprimait la méfiance et la nécessité du contrôle, quand il s'agira d'une entreprise commune.

Het plan Schuman draagt als voornaamste aspect een program van vrede met Duitsland op basis van economische samenwerking, gemeenschappelijke buitenlandse handelspolitiek en controle van het Duitse oorlogspotentieel.

Derde macht?

De idee van een nieuwe Europese machtskern, die uit het plan zou kunnen voortkomen is vooral op het Westelijk Halfrond niet zonder ongerustheid waargenomen, daar men er de opkomst van een derde macht Europa tussen de Verenigde Staten en Rusland aan heeft vastgekoppeld.

De „New York Times" bezigde in deze de woorden neo-isolationisme en neutralistisch tendentie.

Volgens de Verenigde Staten zou dit een luchtledig scheppen, dat opvulling behoeft. Temeer, daar de Verenigde Staten tot de overtuiging gekomen zijn, dat noch Europa noch zij zelf de vraagstukken van de Westelijke wereld afzonderlijk aankunnen, en er een voorlopig afleidend effect zit in het initiatief van Schuman t.a.v. het bewapeningsprogram van de Atlantische gemeenschap, die zij hoogste dringendheid geven.

Het plan Schuman speelt ook een rol in de verzachting van de Franse publieke opinie tegenover de besluiten van Londen.

Recente uitlatingen van Adenauer in dit verband van de derde macht verdienen nauwkeurige bestudering.

Politieke invloed van Duitsland veronderstelt eigen buitenlandse politiek, die van Duitsland steeds een Oostelijke en Westelijke zijde zal hebben. Adenauer nu, stelde laatstelijk duidelijk genoeg op de voorgrond, dat hoe precies Europa een clement van vrede zou zijn, afhangt van de ontwikkeling van de gebeurtenissen. **Men zou de toekomst moeten kennen om te weten of dit Europa in nauwere verbinding zou staan tot de Verenigde Staten of niet.**

Op de vraag: onmiddellijke uitbreiding van het veld van economische samenwerking met andere Europese landen of voor het ogenblik beperking tot een Frans-Duitse proefneming antwoordt hij: Dat is geen vraagstuk van **principe**. Het is duidelijk, dat het hoofddoel blijft de Europese eenheid. Maar in afwachting, de gebeurtenissen van de laatste jaren hebben bewezen, dat het beter was van het bijzondere naar het algemene te gaan. Het zou mij verkeerd toeschijnen met te universele ambities te beginnen."

Bovendien is Adenauer categorisch tegen toetreding tot het Atlantische Pact, hetgeen hij nog eens onderstreept als hij op 24 Mei 's avonds tegenover Belgische journalisten verklaart, dat het plan niet moet uitlopen op overheersing van een groep mogendheden. Zodoende is het vraagstuk van de derde macht, tijdelijk op de achtergrond geraakt na de mislukking van de Franse „troisième force internationale" weer in het middelpunt geplaatst, maar nu met een Duits accent.

Groot-Brittannië gaat het om doorbreking van de oude Frans-Duitse tegenstelling en in eerste instantie koppeling van het nieuwe geheel aan de Atlantische gemeenschap. Daarboven uit gaat de opvatting van een continentaal blok in een bemiddelaarpositie. Dit verwerpt Groot-Brittannië ten ene male. Maar Groot-Brittannië zal Frankrijk en geen enkele Europese macht er toe kunnen brengen de Atlantische gemeenschap eerst te zien en daarna Europa, omdat zijn positie als extra continentale mogendheid het daartoe te weinig

gewicht geeft en zijn Europese krediet als gevolg van de overigens begrijpelijke houding inzake de hele Straatsburg-organisatie is afgenomen.

Daar komt bij, dat het Franse plan een bij uitstek Europees karakter draagt en de Straatsburgse geest door subordinatie van de nieuwe autoriteit aan de Raad van Europa wordt versterkt.

De Britse gedachte om schakel bij uitstek te zijn voor de binding van Europa in de Atlantische gemeenschap en vasthouding van Amerika bij Europa moge dan in Amerikaanse ogen wat het laatste punt betreft niet geheel bevredigend zijn, toch is zij vrij reëel, daar het nu eenmaal een feit is, dat de Verenigde Staten ondanks haar geweldige krachtsontplooiing op elk punt toch **nog** niet in staat blijken om de wereldomvattende taak van bijeenhouding en universele leiding ten volle te vervullen. De wil, het belang en de zorg alleen zijn namelijk niet voldoende. Het **blijvende** kunnen zal de doorslag geven.

De positie van Groot-Brittannië.

Zat Engeland, dat economisch niet in eerste instantie op Europa gericht is, met de internationalisering van het Roergebied in deze zin, instemmen?

1. Groot-Brittannië betreft zijn grondstoffen (tin, rubber, jute, sisal, koper, petroleum) niet uit Europa, maar uit het Gemenebest, waarmee de banden tot elke prijs moeten blijven bestaan. 2. Letterlijke toepassing van één der voorwaarden van de Duitse industrie; vrije ontwikkeling van Duitse exporten - houdt in sluiting van zekere staalmarkten voor Groot-Brittannië en de andere deelnemers (Zuid-Amerika, Turkije, Joegoslavië, Oostelijk bekken van de Middellandse Zee). 3. Naast inkrimping van de verkoop van Britse producten in afgebakend.» sectoren, is een vermindering van de Britse handelsmacht over de gehele wereld mogelijk, want vrije verkoop van steenkool en staal tegen gelijke prijzen in Europa is niet mogelijk, zonder EPU en convertibiliteit van het pond sterling. Groot-Brittannië zou dus langs een omweg in een dwangpositie kunnen geraken, die de soliditeit van het pond sterling in gedrang zou kunnen brengen.

De Britse regering heeft het plan bij monde van Attlee geprezen, bij monde van Bevin onder reserve geplaatst. Deze reserve kwam tijdens de Brits-Franse voorbespreking in een notawisseling naar voren.

De Franse regering wenst:

1. Voorafgaande onderschrijving van een openbare verklaring van instemming met de beginselen der oorspronkelijke verklaring van 9 Mei. De Fransen willen voor alles voorkomen dat hun voorstellen opgaan in een academisch debat van experts. 2. Voorafgaande overeenstemming over een beperkt aantal fundamentele zaken, mede om de individuele offers op korte termijn, nodig voor algemeen nut op lange termijn, aanvaardbaar te maken voor de publieke opinie in elk land. 3. Erkenning, dat de belangen van vrede en economische vooruitgang door een samengaan van steenkool- en staalindustrieën van Europa onder internationale autoriteit versterkt zullen worden. Hetgeen eerst kan blijken als de vorm van die autoriteit vaststaat.

Ook al is het voor Groot-Brittannië niet voordelig, dat er nu al stemmen opgaan, die verwijten en zelfs beschuldigen, dat het de Europese organisatie metterdaad tegenwerkt, veel nadeliger zou zijn, als de Britten eerst zouden meedoen en zich later zouden moeten terugtrekken, Over de eerste verwijten komen ze wel heen, vooral en sneller naarmate ze met argumenten komen, die niet alleen tot eigen volk, maar ook tot andere naties moeten spreken.

Wij kunnen toch niet de twee voor ons economische leven van vitaal belang zijnde industrieën aan een hoge autoriteit toevertrouwen, waar wij noch de aard, noch de bevoegdheden van kennen, en die bovendien onafhankelijk is. Welke waarborgen zijn er, dat zij niet zal dicteren? Als men ons vraagt, waarom wij over bepaalde uitdrukkingen gevallen zijn, waarom staat Frankrijk dan eigenlijk op een voorafgaand gezamenlijk ondertekend communiqué? Het gaat niet alleen om afzien van soevereiniteit, zo dit nodig is, voor Europese eenheid, maar wij willen weten of het orgaan, waarvoor men deze zeer gewichtige stap van verreikende gevolgen doet, dit privilege verdient. Dit alles is nog volkomen vaag.

De Britse regering legt bijzondere belangstelling aan de dag hoe de Amerikaanse financieringshulp voor de West-Europese staalindustrie zich verder zal ontwikkelen.

De eerste twee stadia bestonden uit:

a. hulp voor een aantal nationale projecten door bemiddeling van de ECA of de Internationale Bank voor Reconstructie sedert 1947 \$ 28.600.000 voor 5 ondernemingen; b. schepping van organische banden tussen de grote firma's van Frankrijk en Duitsland, van Luxemburg en van het Saargebied, vandaar de herhaalde pogingen van de "Chase National Bank" om kapitaal te investeren in de "Vereinigde Stahlwerke" door bemiddeling van Franse staalgroepen.

Krijgt nu Amerikaanse hulp aan de Europese staalindustrie de vorm van officiële financiering van de integratie en rationalisatie van de bekkens van Lotharingen en het Roergebied, met als complement de schepping van gemengde ondernemingen in Afrika? Welke vorm zal dan een eventuele Frans-Duitse samenwerking in Afrika onder Amerikaanse aandrijving krijgen?

Als Groot-Brittannië in het plan Schuman een middel ziet om er Marshall-hulp in een of andere vorm ook na 1952 mee te verkrijgen - de O.E.E.C. bezint zich op de uitwerking van voortgezette Amerikaanse economische hulp aan Europa - dan zal dit gunstig werken op grotere Britse bereidheid tot deelneming. De Britse deelneming zal afhangen van de volmachten voor en de samenstelling van het internationale consortium. Groot-Brittannië zou bereid zijn óf een regeringscommissie in te stellen van deelnemende landen zonder aan haar besluiten onderworpen te zijn, zoals bij de instelling van de Raad van Europa en van de OEEC is gebeurd, óf instemmen met een ander orgaan zonder eigenlijke uitvoerende bevoegdheid. De Britten zijn in het nauw gedreven en Frankrijk tracht daar gebruik van te maken door ze verder onder druk te zetten,

West-Duitse concurrentie

Frankrijk zou beducht zijn voor de concurrentie van de West-Duitse industrie, die met betere organisatie en lagere prijzen de Franse zou kunnen breken.

Hoe staat het met die concurrentie? Daartoe onderzoekt men de feiten?

In West-Duitsland zijn de sociale lasten aanzienlijk minder dan in Frankrijk. De Duitse steenkolenprijs voor binnenlands gebruik is 25% lager dan die bestemd voor andere landen. Bovendien is de prijsindex van grondstoffen, vergelijkingsbasis 1938-1948 niet meer dan 22,9% gestegen. Het is te verwachten, dat het West-Duitse machinerieënpark met modern materiaal op volle kracht kan draaien, zodra akkoorden betreffende uitbreiding van handelingsvrijheid dit zullen toestaan. De Duitse handelsdiensten hebben met de grootste aandacht de mogelijkheden op elke markt onderzocht. Een krachtige propaganda-actie getuigd er van, zo b.v. een publicatie als "der Exportmarkt" uitgegeven in vier talen door Vogel Verlag, Coburg en „Übersee Post" van Hermann Reisner uit Neurenberg.

In het algemeen gesproken zijn lagere productiekosten in West-Duitsland niet het gevolg van een lagere levensstandaard, maar van geringere op de industrie drukkende lasten. Vrijstelling van directe betaling van belastingen wordt vrijwel - steeds verleend in verband met de prioriteit genietende ontwikkeling van de export. Prijs- en ook kwaliteitsverschil is waarneembaar. Wanneer de Franse industrie zich alleen zou kunnen verdedigen met kostprijsverlaging door middel van vermindering van hoeveelheid of/en kwaliteit van grondstoffen, dan zou dit onherroepelijk uitlopen op verlies van buitenlandse markten met alle gevolgen van dien. Deswege de roep tot gezamenlijke krachtsinspanning van beroepsmatige en overheidsorganen ter voorkoming, dat de door concurrentie bedreigde industrieën tot een dergelijke politiek hun toevlucht nemen. De Franse binnenlandse markt is in vergelijking met vooroorlogse jaren ingekrompen, de vrijmaking van het handelsverkeer in het kader der O.E.E.C, zal de buitenlandse druk op deze vernauwde macht doen toenemen, terwijl een gedeelte van de oude markten in het gebied der Franse Unie verloren kan gaan, daar deze gebieden zich nu rechtstreeks tot buitenlandse leveranciers kunnen wenden.

Vandaar weer een streven naar schepping van gelijke kansen voor alle producenten door middel van

gelijkschakeling van productie voorwaarden en levensstandaard.

Hoe staat het met de steenkool en het staal in het bijzonder?

De productiecijfers van de voornaamste steenkool- en staalproducerende landen van West-Europa, zoals weergegeven in het tweede halfjaarlijkse rapport van de O.E.E.C. geven voor 1949 een totale steenkoolproductie van 420 miljoen ton (Verenigde Staten 434 miljoen ton, beïnvloed door stakingen), en een staalproductie van ongeveer 42 miljoen ton (Verenigde Staten 70.6 miljoen ton). Men ziet, dat West-Duitsland verleden jaar meer staal heeft geproduceerd dan Frankrijk (het Saargebied niet inbegrepen) - November 1949: 765.000 ton - 723.000 ton; December 1949: 812.000 ton - 792.000 ton; Januari 1950: 907.000 ton - 772 ton; Febr. 1950: 899.000 ton - 722.000 ton; Maart 1950: 1.015.000 ton - 475.000 ton (lange stakingen).

De verschillende met steenkool en staal verbonden vraagstukken hebben sedert het einde van de oorlog Frankrijk en West-Duitsland meer tegenover dan naast elkaar geplaatst.

Frankrijk importeert grote hoeveelheden steenkool uit het Roergebied (1948 gemiddeld 338.000 ton per maand tegen gemiddeld 437.000 ton per maand in 1938 656.580 ton gemiddeld per maand in 1949; 604.100 ton in Januari 1950; 553.900 ton in Febr. 1950; 586.000 ton in Maart 1950. Naar mate de leveringen uit het Roergebied stijgen, dalen- die uit de Verenigde Staten (285.000 ton in Januari 1950, niets in Februari en Maart 1950 tegen een maandgemiddelde van 747.100 ton in 1948). Frankrijk en het Saargebied vooral leveren ook steenkool aan West-Duitsland krachtens handelsovereenkomsten: 3.400.000 ton in 1948 en 4.150.000 ton in 1949.

In tegenstelling tot de vooroorlogse periode levert Frankrijk bijna geen ijzererts aan West-Duitsland.

De Franse metaalverwerkende industrie vindt in eigen land onvoldoende cokes, maar heeft wel grote reserves aan goedkoop te delven ijzererts van lage graad (geschat op ± 7 miljard ton). De Franse staalindustrie is afhankelijk van cokes uit het Saargebied. De Duitse Roerindustrie in geringere mate van ijzererts uit Lotharingen.

Inmiddels is de Europese brandstoffenschaarste van 1945, die één der voornaamste hinderpalen was voor haar industrieën, en met oog waarop een distributie commissie was ingesteld, overgegaan in een steenkooloverschot, dat een omvang benadert gelijk aan die der ruïneuze dertiger jaren.

De integratie van de Benelux in een eventuele Frans-Duitse steenkool- en staalpool zal een delicate fase vormen in de verwezenlijking van het Franse plan.

De positie van de betreffende Belgische industrieën is van dien aard, dat de staalindustrie sedert Oktober 1947 het vooroorlogse peil overschrijdt. (Productie index op basis 1938 = 100: 31 December 1947 133,7; December 1948: 142,2),

Deze industrie is vnl. op export gericht, en verkoopt staal beneden kostprijs. De in Bulletin 187 van Fabrimetal, organisatie der Belgische metaalverwerkende industrie, gegeven cijfers spreken duidelijke taal. Het gemiddelde bruto uurloon: in België B frs. 20.50, in West-Duitsland B. frs. 15.10. De sociale lasten: in België 34n/o (26% voor rekening van de werkgever), in West-Duitsland 28% (18% voor rekening van de werkgever). Grondstoffenprijzen: nadelig verschil voor België 85% voor vetkolen, 74% voor fijne cokes, 52% voor grove cokes, 18% voor fijn plaatijzer (l. n. m.), 14% voor machinedraad, 10% voor acier marchand. De West-Duitse concurrentie wordt ook hier gevoeld en is levendig in Zwitserland en Nederland. Daarbij komt een modernisering van de Belgische staalindustrie voor een bedrag van \$ 10.300.000 van de S 16.000.000 verkregen in 1949 van de Internationale Bank, en van de Luxemburgse staalindustrie voor \$ 7.500.000, met als gevolg lagere kostprijs en betere kwaliteit bij een gebrek aan afzetmarkt.

De exportmogelijkheden voor de steenkoolindustrie worden ook door buitenlandse concurrentie geremd, vooral Franse en Duitse, welke laatste Zwitserland, Italië en Nederland bewerkt.

Uit een en ander moge blijken:

1. De West-Duitse concurrentie is voor Frankrijk tot een reëel probleem uitgegroeid.
2. West-Duitsland produceert nu reeds meer staal dan Frankrijk.
3. Er is overproductie van steenkool, in mindere, maar toch groeiende mate van staal.
4. Het voorzieningscentrum voor de Franse staalindustrie (steenkool) is van de Verenigde Staten naar West-Duitsland verlegd.

Socialistische opvatting

Hoe staan de socialisten in de betreffende landen tegenover het plan-Schuman? De vraag is van belang, omdat deze groep zowel in West-Europa als in Groot-Brittannië een niet te verwaarlozen reële politieke kracht vormt met economische concepties, die zo internationaal toegepast, verder reiken dan de restrictieve voorwaarden in het opzicht door Schuman aan de „pooling" verbonden.

De voormalige Franse minister van binnenlandse zaken, Jules Moch, die een eerste rol gespeeld heeft tijdens de vierdaagse debatten van het zojuist beëindigende 42ste congres van de S.F.I.O. stelt drie voorwaarden:

a. Instemming van Groot-Brittannië; b. Vermijding van een internationale privé-trust met steun van liberale en katholieke regeringen, derhalve nationalisatie van alle Franse en Duitse elementen van de pool, en overdacht aan een internationale organisatie; c. Verhoging van West-Duitse productie mag voor West-Duitsland niet meebrengen de mogelijkheid van herbewapening, noch het recht, het einde van de bezetting te eisen.

In West-Duitsland stelt Schumacher vier voorwaarden:

1. toelaten van vertegenwoordigers van arbeiders- en vakverenigingen in de Duitse delegatie; 2. bestudering van het plan uit politiek gezichtspunt, niet commercieel; 3. afschaffing van Roerstatuut en beëindiging van de International Ruhr Authority; 4. socialisatie van de Duitse zware industrie.

Labours's standpunt is enigermate af te leiden uit een verklaring van haar delegatie op de Commissie conferentie te Kopenhagen.

De organisatie moet inter gouvernementaal zijn, omdat regeringen de controle over basis industrieën niet aan een orgaan zouden kunnen overdragen, dat noch representatief is, noch op nationaal gezag steunt.

De Britse socialisten nemen er een bedachtzamer houding tegenover aan, hetgeen grotendeels te verklaren is uit hun Britse instelling.

In het algemeen gesproken is de mening in socialistische kringen nog gunstig, omdat het ligt in de lijn van bovennationale planning. Men is echter bedacht dat kartellisten zowel in Frankrijk en Duitsland de touwtjes in handen zouden kunnen houden.

De economische constitutie van Europa maakt toepassing van de Amerikaanse antikartelpolitiek niet eenvoudig.

Het is de vraag, of de vroegere restrictiepolitiek onvoorwaardelijk kan worden geweerd.

In dit licht zou de Britse kritiek achteraf wel eens grote verdiensten kunnen blijken te hebben, dus met het oog op een latere deceptie over andere toepassing dan men zich er van had voorgesteld. Toch blijft het project een verdere stap op weg naar nauwere internationale samenwerking, die wellicht in later stadium naar te hopen valt niet alleen beperkt zal blijven tot steenkool en staal, maar ook de even belangrijke onderdelen, transport en elektriciteit van internationale, eventuele bovennationale samenwerking op economische grondslag zal omvatten.

(Wordt vervolgd)

* * *

H. Chr. S.